

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДИРИГЕНТА

УДК 7.071.2

Любомира Ластовецька, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДИРИГЕНТА

У статті аргументуються наслідки дії глобалізації при становленні диригента як творчої особистості

Ключові слова: диригент, твір, глобалізаційний процес, Інтернет, хормейстер.

Літ. 8.

Постановка проблеми. До числа найбільш значущих тенденцій інформаційно-культурного простору сьогодення слід віднести процеси глобалізації, які позначаються на різних рівнях соціокультурного буття. Попри те, що ця категорія широко застосовується в різних сферах пізнання, обраний ракурс пропонованої розвідки дозволяє по-новому, з позиції початку XXI ст., поглянути на становлення диригента як творчої особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове підґрунтя дослідження глобалізаційних процесів міститься у працях Х. Ортеги-і-Гассета, К. Ясперса, Е. Тейлора, Ч.Е. Вінквіста, А. Бергсона, П. Сорокіна, С. Удовіка, І. Кононова О. Тарасової, Б. Сюти, Т. Гуменюк, В. Попова, В. Лук'янець, О. Соболя та ін. У висвітленні питання формування диригента у пропонованій статті орієнтовано на праці М. Малька, А. Мархлевського, Р. Кофмана, Г. Ержемського та ін. Особливої уваги в руслі досліджуваної проблематики заслуговує збірка "Українська культура в контексті світових глобалізаційних процесів" (Київ, 2005).

Мета статті – спроба з'ясувати дію глобалізації на творчу особистість та професійну діяльність сучасного диригента.

Виклад основного матеріалу. Роль особистості диригента, його творчої індивідуальності, відіграє важливе значення у його професійній праці. Відомо, що ознаками готовності до диригентсько-професійної діяльності є наявність необхідного комплексу природних здібностей – доброго музичного слуху, музикальності, артистизму, задатків до керування. Диригент повинен володіти навиками техніки диригування, гострою увагою, швидкою реакцією, має бути допитливим музикантом, психологом, користуватись авторитетом зі сторони колективу. Як слушно стверджує М. Малько, "пізнати самого себе" для диригента значно важливіше, ніж для будь-якого іншого виконавця, адже диригент відповідає не лише за себе, але й за тих, хто є безпосередніми виконавцями його вказівок" [5, 217].

Для професійного зростання диригента необхідне постійне самовдосконалення, "творчий вогонь в душі", невинне шліфування вже набутого. Пильна увага має бути звернена на розвиток ерудиції, збагачення світогляду, на вивченні суміжних галузей знань – філософії, естетики, психології, історії, літератури тощо.

Безумовно, для кожного диригента важливо розкрити власне творче єство, ядро особистості, яке є найбільш сокровенним і глибинним у кожного музиканта. Диригування охоплює цілу низку діяльностей, в т.ч. інтерпретаційну (аналітичну), виконавську (евристичну), керуючу (реалізуючу), репетиційну (педагогічну) і організаційну [4; 8]. Визначальними у цьому переліку виступають емоційно-мислячі процеси, – диригент повинен уміти розбирати і аналізувати музичний твір з точки зору його форми, композиційної будови, зуміти заграти хорову партитуру, акомпанемент, працювати над створенням художнього образу. Як справедливо зауважив А. Мархлевський, "Диригент – одна з найскладніших та багатогранніших музичних спеціальностей. Кожен, хто вирішив оволодіти мистецтвом хорового диригування, повинен чітко уявляти собі всі труднощі, всю відповідальність професії, яку він обрав. Хормейстер мусить мати не тільки суто музичне обдарування, а й талант педагога, вихователя, адміністратора, вміти правильно розподілити увагу хору між головним та другорядним, пробудити творчу думку колективу" [6, 72].

Метою діяльності диригента повинно бути знаходження музично-художніх образів, адекватних стилю епохи, індивідуальній манері того чи іншого композитора. Важливо зазначити, що роль диригента полягає не тільки в тому, щоб інтерпретувати твір відповідно до власної творчої індивідуальності, підкреслити індивідуальне бачення і відчуття музики, а й в тому, щоби проникнувши в її дух і стиль, якнайглибше розпізнати та передати авторський задум.

Перш, ніж проаналізувати дію глобалізаційних

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДИРИГЕНТА

процесів на становлення творчої особистості диригента, варто коротко окреслити специфіку терміну “глобалізація”. Він набув поширення у 80 – 90-х рр. минулого століття, в період зміни духовних цінностей у громадській свідомості. Термін широко використовували американський соціолог Р. Робертсон, теоретики Римського клубу (Д. Медоуз, Е. Ласло, М. Месарович та ін.). Попри те, що останнім часом цей термін часто вживається як економічна, політична, філософська та загально культурологічна категорія, його зміст досі остаточно ще не уточнений. Глобалізацію визначають як “взаємодію держав, народів, етносів, соціальних спільнот в єдиній системі взаємовідносин на планетарному рівні; це система відкритого культурного обміну, переймання зразків поведінки, адаптація культурних стереотипів до умов глобального буття; це процес розширення кордонів спілкування в усіх сферах людської діяльності, поява глобального економічного, інформаційного простору, що веде до суттєвої взаємозалежності і необхідності вироблення погоджених дій між народами і державами” [3, 200].

Переважно термін “глобалізація” застосовують при характеристиці різноманітних явищ постіндустріальної епохи, в руслі культурології – для позначення взаємодії загальносвітової урбаністичної культури з локальними культурними надбаннями. Дослідниця О. Ваганова констатує, що особливостями сучасного глобалізованого процесу є швидке зростання інформаційних технологій, інтернаціоналізація, збільшення кількості та різноманітності ЗМІ, комерціалізація, зміна структури аудиторії, виникнення глобальної космополітичної (транснаціональної) культури, зростання впливу мас-медіа на національні та міжнародні події, створення мереж організацій тощо [2]. Загалом, глобалізація трактується як система відкритого культурного обміну, в якій відбувається переймання зразків поведінки, адаптація культурних стереотипів до умов глобального буття: “Глобальна інформаційно-комунікативна система кардинально змінила умови для культурного обміну..., знімаючи просторові, часові, соціальні, мовні та інші бар’єри... українські діячі культури одержали можливість інтерактивної участі у процесі культурогенезу” [8, 324].

Значною мірою завдяки глобалізаційним процесам сучасні українські диригенти та очолювані ними колективи змогли вільно долучитись до “світового диригентського руху”, широко гастролювати за кордоном, приймати участь у різноманітних фестивалях та конкурсах,

бути учасниками майстер-класів. Варто обов’язково зауважити, що в радянський період така практика була строго лімітована, лише поодинокі “щасливчиків” за згоди керівних структур відпускали за межі країни, і то, ненадовго, і в режимі строгого нагляду та звітності.

В останні ж десятиріччя ціла плеяда хороших колективів, які гідно продовжують українські хорові традиції, стала лауреатом престижних міжнародних хорових конкурсів. Тим більше, що українцям є чим пишатися і що показати світовій громадськості, адже не кожна нація володіє такою багатю хоровою культурою, яка є не тільки частиною її традицій, а й культурним генофондом, її творчим потенціалом. Як зазначає О. Бенч-Шокало, ця традиція “...Зберігається як таїнство душі – життєтворчої сили самого життя, і є духовним життям, як його праосновою... Традиція поєднує в одне ціле життя минулих і нинішніх поколінь народу, як безперервне життя етнічного духу, що забезпечує стійкість майбутніх поколінь” [1, 3]. Адже українська хорова традиція – це духовне самовиявлення нації, вона є виявом її культури. Тільки у серйозному, глибокому ставленні до минулого відкривається шлях до майбутнього. Щоправда, завдяки глобалізаційним процесам може виникнути загроза “стирання” чи часткової втрати місцевих етнічних начал, локальних культурних осередків, древніх народнописаних пластів, вивчення яких необхідне для сучасної культури.

Попри складні умови соціально-економічного життя, які значною мірою впливають на нинішній стан української культури, за останні роки слід відзначити позитивні тенденції у її розвитку у справі духовного оновлення суспільства, відроджуються духовні здобутки української та світової культури. Як результат, виникли нові хорові колективи, які пропагують невідомі твори української духовної музики, які пропонують слухачам хорові композиції на рівні сучасного прочитання авторського тексту, сучасного виконавства.

Ще однією позитивною рисою є те, що глобалізація, як система відкритого культурного обміну, дала можливість сучасним диригентам-початківцям навчатися майстерності не тільки в класі у педагога, але й на прикладах відомих професіоналів за допомогою ЗМІ, Інтернету, нерідко спостерігаючи за ними в режимі *on-line* на концертних виступах та під час їх репетицій. Тут в пригоді можуть стати популярний цілодобовий телевізійний канал класичної та джазової музики “*Mezzo*” та ін., провідні європейські радіоканали (*MR – 3 Bartyk r6diy*,

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДИРИГЕНТА

Bayern 4 Klassik, Classic, DR Klassisk, Euroklassik 1, Klassik Radio, NRK Alltid Klassisk, Radio Swiss Classic, Viasat Classic) та ін. В процесі такої інтерактивної участі студентам-диригентам слід бути максимально спостережливими та виробляти вміння порівняльного аналізу, щоб зрозуміти, якими засобами той чи інший знаний диригент-професіонал досягає потрібного результату. Важливою для формування творчої індивідуальності сучасних диригентів є можливість навчання і стажування за кордоном.

У своїй практичній роботі з колективами диригенти опираються на новітні дослідження у галузі вокального та хорового виконавства, музичної психології, які можуть почерпнути з фондів Інтернету. Враховуючи досягнення старовинних майстрів, така практика сприяє підходу комплексному підходу диригента до професійної діяльності при активному поєднанні теорії з практикою. В теперішній час великого значення набуває комунікативний аспект, який у даному випадку знаходить вияв у взаємодії диригента з хором, де значна увага приділяється успішному поєднанню професійного та психологічного спілкування, де кожен учасник – особистість, співак і музикант. Адже мистецтво диригента і полягає в умінні підпорядкувати індивідуальності кожного індивідуальності цілого.

Висновки. Протягом усього життя диригент повинен бути настроєним на невідому працю, зберегти інтерес до улюбленого заняття. Бо “тільки наполеглива, систематична, цілеспрямована робота, любов до своєї справи, висока внутрішня дисципліна можуть стати запорукою успіху в прагненні до висот диригентського мистецтва, досягнення справжньої диригентської майстерності” [7, 32].

Вплив глобалізації можна розглядати з діаметрально протилежних позицій. Глобальна інформаційно-комунікативна система зняла просторові, часові, соціальні, мовні та інші бар’єри, кардинально змінила умови для культурного

обміну, завдяки глобалізації створюється єдиний світовий духовний простір. Безумовно, взаємні культурні контакти є необхідною умовою повноцінного розвитку як суспільства, так і окремих особистостей. Глобалізаційні тенденції сучасного інформаційного суспільства позначились і на формуванні особистості диригента. В умовах сьогодення для нього з’явилася можливість прилучитись до інших культурних традицій за допомогою ЗМІ, Інтернету, що, безумовно, впливає на формування його творчої індивідуальності.

1. Бенч-Шокало О. *Український хоровий спів: Актуалізація звичаєвої традиції: Навч. посіб / О. Бенч-Шокало.* – К.: Ред. журн. “Український Світ”, 2002. – 440 с.

2. Ваганова О. *Роль засобів масової комунікації у процесі глобалізації: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / О. Ваганова; Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка.* – К., 2003.

3. Дилигенский Г., Римашевская Н. *Глобализация, население, человек / Г. Дилигенский, Н. Римашевская // Труды фонда Горбачева.* – Т. 7. – С. 200.

4. Ержемский Г. *Психология дирижирования: Некоторые вопросы исполнительства и творческого взаимодействия дирижера с музыкальным коллективом / Г. Ержемский.* – М.: Музыка, 1988. – 80 с.

5. Малько Н. *Основы техники дирижирования / Н. Малько.* – М.-Л.: Музыка, 1965. – 219 с.

6. Мархлевський А. *Практичні основи роботи в хоровому класі / А. Мархлевський.* – К: Муз. Україна, 1986. – 96 с.

7. *Питання диригентської майстерності // Упор. М. Канерштейн.* – К.: Муз. Україна, 1980. – 184 с.

8. Чегузова З. *IV Міжнародний фестиваль у Магдебурзі в контексті позитивних наслідків процесів глобалізації / З. Чегузова // Українська культура в контексті світових глобалізаційних процесів / [Гол. ред. Г. Скрипник].* – К., 2005. – С. 323 – 333.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2011

“Розум людський має три ключі, які все відкривають: знання, думка, уява”.

*Віктор-Марі Гюго
французький письменник, драматург, поет*

